

## פרק שביעי - חטאת העוף

47 פרק זה עוסק בדיני קרבנות העוף, חטאת העוף ועולת העוף. דרכי  
 48 עשיית קרבנות אלו כבר נתבאר בפרק הקודם, וכן גם דיני מחשבות  
 49 פסול שבהם. פרק זה מוסיף ומפרט את דיניהם של שינויים שנעשו  
 50 בקרבנות אלו, אימתי הם פוסלים ואימתי לא, וביניהם גם כאשר  
 51 עשה מעשי חטאת בעולה ומעשי עולה בחטאת על ידי שינויים  
 52 בעבודותיהן או במקומותיהן.  
 53 ענין נוסף המדובר בפרק הוא טומאת בית הבליעה. קיימים פסולים  
 54 שונים בקרבנות העוף המוחשיבים את העוף כבילה, ועל כן הוא  
 55 מטמא בבית הבליעה, וקיימים פסולים אחרים, שהם נחשבים 'פסולו  
 56 בקודש', שאף שהקרבת פסול אין עליו דין נבילה ואינו מטמא. בפרק  
 57 נידונים הפסולים, אימתי הם מנבלים את הקרבן ואימתי אינם  
 58 מנבלים לפי שפסולם בקודש.  
 59 המשנה פותחת בדיון חטאת ששינה בה, ומפרטת בזה כמה דינים:  
 60 א. חטאת העוף ששעשאה - (שעשה את עבודותיה) למטה במזבח,  
 61 דהיינו בחציו התחתון של המזבח, כמעשה עבודת החטאת, שמולק  
 62 סימן אחד בלבד והזה דמה ושוב מיצהו, ועשה זאת לשם קרבן  
 63 חטאת, כשיירה, שהרי זהו דינה חוזה מצותה.  
 64 ב. אולם אם עשה את עבודותיה למטה כמעשה קרבן חטאת אלא  
 65 שחיב שהוא עובר עבודות אלו לשם קרבן עולה, או שעשה את  
 66 עבודותיה למטה כמעשה קרבן עולה אף שבמחשבתו חשב כהוגן  
 67 שהוא עושה זאת לשם חטאת, או שגם עשאה כמעשה עולה וגם  
 68 חישב בעשייתה לשם עולה, בכל אלו הרי זו פסולה לגמרי, שחטאת  
 69 נפסלת בין אם שינה בעבודותיה ובין אם עשאה שלא לשמה.  
 70 ג. עשאה לחטאת למעלה, דהיינו בחציו העליון של המזבח שאין זה  
 71 מקומה, כמעשה בולק, כלומר שהיה עם זה אחד מכל האופנים  
 72 הנזכרים לעיל, כגון כמעשה עולה לשם חטאת וההיפך, ואפילו  
 73 כמעשה חטאת לשם חטאת, פסולה, ששינוי מקום פוסל בה.  
 74 המשנה מפרטת אופנים אלו בעולה ודיניהם:  
 75 א. עולת העוף שעשאה - (שעשה את עבודותיה) למעלה במזבח,  
 76 דהיינו בחציו העליון של המזבח, כמעשה עבודת העולה, שמולק  
 77 בשני סימנים ומיצה את דמה, ועשה זאת לשם קרבן עולה, כשיירה,  
 78 שהרי זהו דינה חוזה מצותה.  
 79 ב. עשה את עבודותיה למעלה כמעשה קרבן עולה כדינה אבל חישב  
 80 שהוא עובר אותן לשם חטאת, גם בזה היא כשיירה, שמחשבת  
 81 שלא לשמה אינה פוסלת בעולה, ובלבד שלא עולתה - (נחשבת)  
 82 לבעוליה כקיום חובתם, שעליהם להביא קרבן עולה אחר.  
 83 ג. עשה את עבודותיה למעלה כמעשה קרבן חטאת אף שחישב  
 84 בעשייתה לשם עולה כדינה, או שעשה את עבודותיה למעלה  
 85 כמעשה חטאת וגם חישב שהוא עושה אותן לשם חטאת, פסולה,  
 86 שהעולה נפסלת אם שינה בעבודותיה.  
 87 ד. עשאה לעולה למטה, דהיינו בחציו התחתון של המזבח, כמעשה  
 88 בולק, כלומר שהיה זה עם אחד מהאופנים הנזכרים לעיל, כגון  
 89 כמעשה חטאת לשם עולה וההיפך, ואפילו כמעשה עולה לשם  
 90 עולה, פסולה, ששינוי מקום פוסל בה.  
 91

1 שאין צריך להבדיל, ולכן כשרה גם אם הבדיל, ואפילו עשה מעשה  
 2 עולה בחטאת, שאין פסול בדבר.  
 3 הגמרא דנה בשיטה זו שרבי אלעזר ברבי שמעון מפרש את הפסוק  
 4 הכתוב בחטאת 'לא יבדיל' שלא בא ללמד איסור הבדלה כלל: אמר  
 5 ליה רב אחא ברבי רבא לרב אחי, אלא מעתה שהאמור 'לא  
 6 יבדיל' אינו אזהרה שלא להבדיל אלא הכוונה שאינו צריך להבדיל,  
 7 אם כן גבי פותח או כורה בור שחייב על נזיק, דכתיב בו בבור (שמות  
 8 כא א) וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר או כִּי יִכְרֶה אִישׁ בַּר וְלֹא יִכְסֶנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה  
 9 שׁוֹר או חֲמוֹר, האם הכי נמי - כך נפרש גם שם את כוונת התורה  
 10 דאין צריך לכפות את הבור. מתרצת הגמרא, הכי השתא - וכי כך  
 11 רוצה אתה לומר עתה, הלא התם - שם בבור, בין דכתיב לאחר  
 12 מכן (שם לה) 'בעל הבור ישלם', מוכח מכאן שעקויה הוא דרמי  
 13 לכפוי - מוטל עליו לכסות את הבור, שאם לא כן למה נתייב  
 14 לשלם על נזיק, ואין לפרש כלל שהכוונה היא שאין צריך לכסותו,  
 15 אבל התא - כאן בחטאת העוף שנאמר בה 'לא יבדיל', מכרי - הרי  
 16 כתיב בעולת העוף 'והקריבו הפהן אל המזבח' וממה שנאמר  
 17 'והקריבו' והיינו 'והקריב אותו' שמשמע שיש לו הקרבה שונה  
 18 משמע שהלק התנוב בין חטאת העוף לעולת העוף, וללמד שהן  
 19 שונות בדיניהן, והיינו שחטאת העוף אינו מבדיל ואילו בעולה  
 20 מבדיל, וכאשר דרשו כן בחולין (א), ובעולה הלא לדעת הכל חיב  
 21 הוא להבדיל, ואם כן 'לא יבדיל' הנאמר בחטאת העוף למה לי, מה  
 22 נאמר בו, ודאי שמע מינה - יש ללמוד הימנו שאין צריך להבדיל.  
 23 שאם היה איסור להבדיל בחטאת לא היה לרבי אלעזר ברבי שמעון  
 24 מקור שחייב להבדיל בעולה, אלא רק שמותר להבדיל בה, שאין לנו  
 25 מקור לחלק עולה מחטאת עד כדי כך, אלא רק שיהיה שינוי ביניהם,  
 26 דהיינו או שבחטאת איסור להבדיל ובעולה מותר להבדיל, או  
 27 שבחטאת רשות להבדיל ובעולה חייב להבדיל, וכיון שדעת רבי  
 28 אלעזר ברבי שמעון שבעולה חייב להבדיל, ממילא מוכח שבחטאת  
 29 רשות להבדיל.  
 30 שינוי במשנה, מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסולה, מיצה דם  
 31 הגוף ולא מיצה דם הראש כשרה.  
 32 הגמרא מבארת את מקור הדין: תנו רבנן בברייתא, נאמר בעולת  
 33 העוף (ויקרא א ט) 'עולה הוא', ויש לדרוש את הפסוק 'עולה' בא  
 34 לרבות 'והוא' בא למעט ולהוציא, ועל כן דורשים מן הפסוק  
 35 'עולה' מרבה שכשרה אף על פי שמיצה את דם הגוף ולא  
 36 מיצה את דם הראש, יכול הייתי אומר שכן גם להיפך, שאם  
 37 מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף תהא כשרה, תלמוד לומר  
 38 'הוא' למעט שאם מיצה דם הגוף בלבד יש להכשירה, ואילו אם  
 39 מיצה דם הראש בלבד, פסולה.  
 40 הגמרא מבררת את דרך הלימוד. שואלת הגמרא: מאי תלמודא -  
 41 כיצד למד התנא בברייתא דין זה שמרבים את דם הראש וממעטים  
 42 את דם הגוף, ולא ההיפך. מתרצת הגמרא, אמר רבינא, יש להעמיד  
 43 את הריבוי על דם הגוף דווקא, משום שמתברא כן דרוב דמים  
 44 בגוף שכיחי - (מצויים), ולכך ודאי שדעת התורה להעדיף את דם  
 45 הגוף על דם הראש.

הדרן עלך קדשי קדשים

גמרא

שנינו במשנה שחטאת העוף ששינה בה ועשאה כמעשה עולה, פסולה. הגמרא מבארת מהו שינוי זה הפוסלה. שואלת הגמרא: דשני כמא - במה היה השינוי, כלומר מה עשה בה כעולה, אילימא דשני (-ששינה) במליקה, שלא מלק בה רק סימן אחד כדינה, אלא הוסיף ומלק גם את הסימן השני כדין עולה, נימא שמשנתנו היא דלא ברבי אלעזר ברבי שמעון דאמר שמעתי שמבדילין ו-שמולקים שני סימנים) בהפאת העוף ואין היא נפסלת בכך, שהרי במשנה נאמר שבאופן זה היא נפסלת ואילו לדבריו כשרה היא. הגמרא תמדה על המקשן, וכי מה קשה לך בכך, והאם לא אוקימנא - לא העמדנו כבר (לעיל סה) את המשנה דלעיל (סד) האומרת 'הבדיל בחטאת פסול', שהיא דלא ברבי אלעזר ברבי שמעון, ואם כן גם משנה זו יכולה להיות שלא כמותו, ואין בכך קושיא. משיב על כך המקשן, לא, אין הכרח לומר שמשנה זו היא שלא כרבי אלעזר ברבי שמעון, שאפשר להעמידה באופן שאף הוא מודה שהיא נפסלת בו, כגון דשני (-ששינה) בהזאה של החטאת, שדינה של החטאת בהזאה והוא לא היה את דמה אלא מיצאו כדין עולה, ונפסלת בכך.

הגמרא דנה אם אפשר להוכיח מהמשנה שאכן השינוי היה בהזאה דווקא. אומרת הגמרא: הכי נמי מסתברא שהשינויים שהמשנה עוסקת בהם הם בהזאה ולא במליקה, מדקתני בספא ושל הרישא במשנתנו העוסקת בחטאת העוף, שאם עשאה המזכרים במזבח למעלה כמעשה אחד מבדילין ו-מכל האופנים המזכרים במשנה, דהיינו בין אם עשאה כמעשה עולה לשם עולה, או כמעשה עולה לשם חטאת, או כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון שעשאה מחצי המזבח ולמעלה, פסולה, משום שעשאה למעלה ואילו מקומה הוא מחצי המזבח ולמטה, ובכלל זאת, כאמור, אפילו עשאה כמעשה חטאת לשם חטאת, ויש לברר דשני כמא (-באיו עבודה), אילימא דשני במליקה, שמלקה למעלה, האמר מר - הלא נאמר בברייתא לעיל (סו) שמליקה של חטאת בכל מקום פסולה בשיירה, בין למעלה ובין למטה, ואי אפשר לומר שהשינוי היה במליקה, אלא לאו - האם אין מדובר כאן דשני בהזאה, שהיה למעלה, ובכך היא נפסלת משום שמקום ההזאה בחטאת הוא למטה דווקא, וקמה דספא (-סיפא דרישא) של המשנה, בדין שינוי מקום החטאת, מדברת שהשינוי היה בהזאה, הרישא נמי (-גם כן), בדין שינוי בעבודות החטאת, מדברת שהשינוי היה בהזאה, דהיינו שלא היה אלא מיצה וכפי שהעמדנו לעיל. דוחה הגמרא: מירי איריא - וכי ראיא היא מן הסיפא על הרישא, הלא יתכן שהיא פריאתא והיא פריאתא - הרישא עוסקת באופן הראוי לה והסיפא עוסקת באופן הראוי לה, והשינוי ברישא הוא במליקה (שמלק שני סימנים, ולא כרבי אלעזר ברבי שמעון), ובסיפא שאין פוסל שינוי מקום במליקה, מדובר שהשינוי הוא בהזאה (שהיה למעלה ולא למטה), ואין להוכיח דבר מזה על זה.

שנינו במשנה, עולת העוף כו' ששינה בה ועשאה כמעשה חטאת פסולה. הגמרא מבארת מהו שינוי זה הפוסלה. שואלת הגמרא: דשני כמא, כלומר מה עשה בה כחטאת ולא כדינה, אלא שמלק סימן אחד בלבד כדין חטאת, הלא מדקתני בספא (במשנה הסמוכה) שכולן, כל החטאות והעולות המזכרות במשנתנו באופנים השונים שעשאן, אין מטמאין את האוכלן בבית הקרבן העולה המליקה שלא יחשב כנבילה ולא יטמא, וכן בכל אלו מועלין בהן כיון שנפסלו ולא היתה בהן שעת היתר לכהנים, האם נימא שמשנה זו היא דלא ברבי יהושע, דאי היתה המשנה ברבי יהושע איך אמרה שבכל האופנים שבמשנתנו מועלים בהם, הלא נכלל בין האופנים גם עולה שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת, ואם המשנה מדברת באופן ששינה בה באופן המליקה ומלק סימן אחד כחטאת, האמר רבי יהושע שאם

מלק בה כמעשה חטאת למטה, אין מועלין בה, וכאמור במשנה הבאה. ואין להעמיד את המשנה שלא כרבי יהושע אלא כרבי אלעזר, משום שרבי אלעזר מתלמידי בית שמאי הוא ואין להעמיד סתם משנה כמותו. ואלא על כרחך שמעשה חטאת' האמור במשנתנו (בסיפא העוסקת בעולת העוף) היינו ששינה במיצי בלבד, דהיינו שהיה (כדין חטאת) ולא מיצה (כדין עולה), ובאופן זה לא אמר רבי יהושע שאין מועלים בה. הגמרא מקשה על כך מהמשנה הבאה. שואלת הגמרא: העמדנו את דין עולת העוף שעשה בה מעשה חטאת, באופן ששינה בה במיצי, דהיינו שהיה ולא מיצה, וקשה, אימא ו-אמור ובארן את הכיפא, כלומר את המשנה הבאה, שנאמר בה, עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת, רבי אלעזר אומר, מועלין בה, רבי יהושע אומר, אין מועלין בה, ויש לברר, דשני כמא, אילימא כמיצי, שהיה ולא מיצה, אימר (-כל מה שתוכל לומר) דאמר רבי יהושע שאין מועלים בזה, הוא רק באופן דשני במליקה גם כן, ואילו אם שינה רק במיצי, מי (-האם) אמר שאין מועלים גם בזה. ואלא על כרחך מה שאמור במשנה הבאה 'עשאה כמעשה חטאת' היינו ששינה בה במליקה, ואילו את האמור במשנתנו 'עשאה כמעשה חטאת' העמדנו שהשינוי היה במיצי, וקשה, היתכן לומר שהרישא במשנתנו (לגבי חטאת העוף) וסיפא (המשנה הבאה) מדברות שהשינוי היה במליקה, ואילו המציעתא (-החלק האמצעי שביניהן, דהיינו הסיפא במשנתנו העוסק בעולת העוף) מדברת במיצי. משיבה הגמרא: אין ו-אכן, יתכן לומר כך שרישא וסיפא מדברות במליקה ואילו המציעתא מדברת במיצי, ואין בכך כל קושי.

משנה

עוד בענין שינויים בעשיית חטאת ועולת העוף: וכולן, כל החטאות והעולות המזכרות במשנה לעיל, באופנים השונים שעשאן, בין אם הן כשרות ובין אם הן פסולות, אין מטמאין את האוכלן בבית הקרבן כדין האוכל מנבלת עוף טהור, שאף באופנים שנפסל הקרבן הועילה המליקה שלא יחשב כנבילה ולא יטמא, וכל שכן באופנים שהוא כשר. וכן בכל אלו מועלין בהן כיון שנפסלו ולא הותר לכהנים, הוין מחטאת העוף שעשאה במזבח למטה כמעשה חטאת לשם חטאת, שהיה דינה, וכשרה היא, שיצאה מידי מעילה כדין כל קרבן הנאכל שאם נעשה כדין הותר באכילה לכהנים ויצא מידי מעילה. עולת העוף שעשאה במזבח למטה, כדין החטאת, כמעשה חטאת, שמלק בה סימן אחד בלבד וגם היתה דמה, ועשה זאת לשם חטאת, רבי אלעזר אומר, מועלים בה גם אחר מתן דמה. רבי יהושע אומר, אין מועלים בה. אמר רבי אלעזר, יש לי ראייה לדברי שעולה שנפסלה, גם אם נעשתה לשם חטאת יש בה מעילה, ומה אם חטאת, שאין מועלים בה אחר מתן דמה אם עשאה לשמה, שהרי היא נאכלת לכהנים, בכל זאת כששינה את שמה והקריבה לשם עולה, מועלים בה לפי שנפסלה, עולה שמועלים בה גם אחר מתן דמה ואפילו כשעשאה לשמה, שאין לה היתר לכהנים ואינה יוצאת מידי מעילה, ועל כן כששינה את שמה והקריבה לשם חטאת (ועשאה כמעשה חטאת ונפסלה), האם אינו דין (-קל וחומר) שיימעלו בה, ומשום כך עולה שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת, ימעלו בה. אמר לו רבי יהושע, לא תוכל ללמוד קל וחומר זה, שאם אמרת בהחטאת שיימעלו בה, הרי זה משום ששינה את שמה לשם עולה, ומשום כך מועלים בה שכן שינה את שמה לדבר שיש בו מעילה גם אחר מתן דמה, וכאמור שעולה אינה יוצאת מידי מעילה גם לאחר מתן דמה, והאם מפני כן תאמר שיימעלו בה בעולה ששינה את שמה לשם חטאת, שכן שינה את שמה לדבר שאין בו מעילה, וכאמור שחטאת יוצאת במתן דמה מידי מעילה, ונמצא שאין ללמוד קל וחומר שתהיה מעילה בעולה שעשאה לשם חטאת.